

Кад се у јавности, крајем прошле године, први пут појавила вест о извештају специјалног известиоца Парламентарне скупштине Савета Европе Дика Мартија о трговини људским органима, у којем се говори о томе да постоје озбиљне индиције о умешаност у овај злочин тзв. дреничке групе, чији је шеф био косовски премијер Хашим Тачи, домаћа и светска јавност била је изненађена не толико садржином, колико самом појавом овог извештаја, у тренутку кад се очекивао почетак дуго најављиваних „техничких“ преговора између Београда и Приштине.

Неки од првих домаћих коментара у овом храбром и племенитом гесту Дика Мартија препознали су нешто од духа славног Арчибалда Рајса, који је као грађанин једне мале земље, „прожете осећањем правде“ без двоумљења прихватио позив председника српске владе, да дође у Србију и да истражи злочине аустроугарске војске. Рајс је, међутим, дошао у Србију, како је касније сам објаснио, не само да испита да ли је „правда само празна реч или она, упркос свему и упркос изгледу, влада ипак светом,“ већ је себи задао реч да „постане оруђе те правде, па ма зато жртвовао све што има, све што му је дотле чинило живот пријатним.“

Поједини делови извештаја Дика Мартија звуче као речи из чувеног писма Емила Золе председнику републике, којем је Клемансо, као уредник *Зоре*, не тражећи пристанак писца

Жерминала, дао

сензационалан наслов:

Оптужујем

!

С друге стране, поједини делови извештаја Дика Мартија звуче као речи из чувеног писма Емила Золе председнику републике, којем је Клемансо, као уредник *Зоре*, не тражећи пристанак писца

Жерминала

, дао сензационалан наслов:

Оптужујем

! Да ли заиста извештај Дика Мартија треба схватити као бунтовнички чин, којим се, као у доба Емила Золе „позивају љубитељи истине и правде на борбу против лажи и неправде, да ли овај извештај представља крик људске „наде у земљи разума, заставу окаљане истине која се вијори изнад срамоте“ или је то само, како мисле неки познаваоци глобалних политичких кретања, покушај америчке дипломатије да се после

Хариса Силајџића, преко овог извештаја, ослободи још једног балканског ратног „јастреба“, Хашима Тачија.

У овим и другим недоумицама треба тражити главне разлоге због којих је, већ више пута, на драстичан начин уверена у непринципијелност међународних институција и њених високих представника, српска политичка јавност, а посебно њеки њени искуснији политички аналитичари, вест о извештају швајцарског дипломате, који се, пре пет година, прославио откривањем америчких тајних затвора у Европи, дочекала с великом дозом скепсе. Додуше, у почетку је и сам Дик Марти показивао – касније је то постало јасно – да је, у ствари, фингирао скромност, тврдећи да су подаци о трговини органима од стране косовских Албанаца позната ствар, и да је, у свему томе, чудно само то што се, овим страшним злочиним нико, досад, није озбиљно бавио.

Нажалост, кад је реч о овом проблему, Дик Марти је само донекле у праву. Озбиљних истрага о нехуманом поступању с људима заиста није било, али је исто тако чињеница, да српско тужилаштво за ратне злочине, у свом покушају да испита наводе Карле дел Понте о дешавањима у тзв. Жутој кући (сада окреченој у бело) у северној Албанији, није наишло на разумевање и сарадњу албанског тужилаштва и албанских власти. Покушај једног новинара да од Бернара Кушнера, првог шефа цивилне мисије УН на Косову, сазна да ли су основане приче о трговини људским органима, завршио се тешким увредама.

Озбиљних истрага о нехуманом поступању с људима заиста није било, али је исто тако чињеница, да српско тужилаштво за ратне злочине, у свом покушају да испита наводе Карле дел Понте о дешавањима у тзв. Жутој кући (сада окреченој у бело) у северној Албанији, није наишло на разумевање и сарадњу албанског тужилаштва и албанских власти.

По својим правним, моралним и политичким консеквенцама, трговина људским органима на Косову и у Албанији спада међу најстрашније злочине који су се догодили током и након НАТО агресије на Србију године 1999. На различите начине заташкан и игнорисан, овај злочин већ дуго вапи за хитном и темељном истрагом која би помогла да се о више стотина киднапованих Срба и других особа неалбанског порекла сазна истина. Стога, тврдња Дика Мартија да његов извештај није „просрпски нити је усмерен против народа Косова“ представља „коректну политизацију“ властитог извештаја, и због тога му не треба замерити. Јер, то је онај идеални модел политизације у којем Срби нису никада политичке жртве, било да је реч о неколико хиљада или неколико стотина страдалих.

Међутим, без обзира како ко политизирао, коректно или некоректно, сасвим је јасно да се политички аспект и ефекат овог проблема тешко може пренебрегнути, не само кад је реч о извршиоцима овог злочина, већ и о њиховим заштитницима на Западу. Имајући у виду управо могућност да резултати ове истраге могу довести у питање ионако крхки политички кредибилитет косовских лидера, политички спонзори косовске независности потрудили су се да амбиције и почетни ентузијазам Дика Мартија о истрази криминалних радњи ОВК буду строго контрлосани.

Главни креатори међународног политичког јавног мњења, под жестокиим притиском САД и Брисела, одлучили су да Дику Мартију одмах јасно ставе до знања да се у решавању овог проблема мора строго водити рачуна да Русија и Србија не политизују резултате евентуалне истраге. Ипак, и поред несумњиво жестоких америчких притисака, очекивало се да ће Дик Марти показати много више моралног интегритета и да ће, с обзиром на тежину злочина које је починила ОВК и њени команданти, уз прећутну сагласност њихових западних ментора, инсистирати на расветљавању трговине људским органима до краја и без политичких ограничења. Показало се, међутим, да су таква очекивања била нереална, јер је, већ после првих упозорења, швајцарски дипломата, одлучио да знатно ублажи своје првобитне формулације, служећи се, при томе, познатим дипломатским триком, да је погрешно схваћен. Одједном је осетио потребу да накнадно тумачи оно што је сасвим јасно написао у свом извештају и што је већ у светском јавном мњењу било схваћено као први озбиљнији покушај да се укаже и на албанску страну рата која врви од најјезивијих злочина.

Међутим, чим се таква идеја појавила у јавности, америчка дипломатија уплашила се, да би се, у откривању тамне стране косовске насилне независности, попут скандала са Викиликсом, могло отићи предалеко. Стога се Вашингтон потрудио да, својим дипломатским каналима, на време обузда амбициозног швајцарског дипломату. Убрзо се показало да је оштра америчка дипломатска реакција „дала жељене резултате“ јер је Дик Марти у својим интервјуима више пута упозорио да његов извештај треба пажљиво прочитати и да он у њему нигде децидно не каже да се господин Тачи бавио трговином људским органима, већ се то односи на његове најближе сараднике. Једини Тачијев грех, по Мартијевом мишљењу, јесте у томе што је тешко поверовати да он, с обзиром на своју блискост с ОВК, о овим злочинима није ништа знао. Занимљиво је приметити, да известиоцу Парламентарне скупштине Савета Европе Дику Мартију не пада на памет да, с обзиром на веродостојност доказа, до којих је, како сам тврди, дошао, бар сугерише да постоје индиције да би господин Тачи могао да има командну одговорност, или да се, у овом случају, може говорити о злочиначком удруживању. По свему судећи, Дик Марти, изгледа, сматра да би такве сугестије представљале само непотребну политизацију тешког ратног злочина.

Главни креатори међународног политичког јавног мњења, под жестокиим притиском САД и Брисела, одлучили су да Дику Мартију одмах јасно ставе до знања да се у решавању овог проблема мора строго водити рачуна да Русија и Србија не политизују резултате евентуалне истраге.

После свега што се могло чути о овом извештаја, пре заседања Парламентарне скупштине, било је сасвим јасно, да ће он, у свом фризираном и са становишта истраге и правде, лимитираном облику, бити прихваћен у Савету Европе. Међутим, резолуција која је, уз два амандмана Дика Мартија, донета у Савету Европе, без обзира на њен квалитет, по свему судећи, остаће мртво слово на папиру, ако се не формира тим од стручних и некорумпираних истражитеља који би цео случај темељно испитали и, након тога, виновнике овог екстремног злочина привели правди. Да ће пут до истине и правде бити дуг и трновит, већ су нам наговестили неки од европских моћника који би требало, с обзиром на своју институционалну моћ да помогну да се овај проблем што пре реши. Тако је, на пример, Кетрин Ештон пожурила да, и пре него што је почела седница Савета Европе, изјави да нема потребе да Еулекс именује специјалног тужиоца за трговину људским органима, јер мисија ЕУ на Косову већ располаже кадровима – независним тужиоцима на терену који ће спровести истрагу и да неће бити формирани никакви посебни истражитељи који би се бавили овим случајем, па је сасвим јасно, да од озбиљне истраге, највероватније, неће бити ништа.

Сваком иоле упућеном, у косовска политичка збивања јасно је да је истрага о нехуманом поступању с људима и трговини људским органима на Косову и Албанији немогућа, не само зато што би „њени резултати били исполитизирани од стране Русије и Србије,“ већ, пре свега, зато што је њена политизација завршена америчким дискретним, троструким лимитирањем: докле се, у овој истрази, сме ићи, ко може, а ко не сме, бити оптужен. Захтевајући да се истрага о трговини људским органима обави и мимо Еулекса и Дик Марти је схватио замку у коју је упао, али сада је касно.